

Raportti; EU:n epävirallinen kilpailukykyministerikokous 2.-3.2.2026

Kyproksen EU-puheenjohtajuuskauden epävirallinen kilpailukykyministereiden (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka) kokous järjestettiin 2.-3.2.2016 Nikosiassa, Kyproksella. Kokouksessa käytiin politiikkakeskustelut Euroopan puolustuksen teknologisen ja teollisen perustan vahvistamisesta sekä kilpailukykykompassista. Suomea kokouksessa edusti työministeri Matias Marttinen. Epävirallisessa kilpailukykyministerikokouksessa ei tehty päätöksiä.

Puolustuksen teknologisen ja teollisen perustan vahvistaminen

Komission edustaja korosti puheenvuorossaan turvallisuuden ml. taloudellisen turvallisuuden olevan tämän ajan keskiössä. Investointipolitiikan osalta tarvitaan kunnianhimoa. Tulevassa kilpailukykyrahastossa on vahva painotus avaruuteen ja puolustukseen. Yleisesti ottaen EU-rahoituksen ja sen tuoman vipuvaikutuksen merkitys on suuri.

Jäsenmaat korostivat puheenvuoroissaan puolustusteollisuuden merkitystä Euroopan strategiselle autonomialle. Osa toi vahvasti esiin myös eurooppalaisen etusijaperiaatteen merkityksen puolustusteollisuuden kontekstissa. Korostettiin myös, ettei Euroopan tule eristäytyä. Merkittävässä osassa puheenvuoroista nostettiin esiin kaksikäyttötuotteet ja pk-yritysten tukeminen. Lisäksi jäsenmaat korostivat puolustusteollisuuden teknisen yhdenmukaistamisen ja harmonisoinnin merkitystä. Yleisesti ottaen pidettiin tärkeänä, että jäsenmaiden välinen yhteistyö kattaa tuotteen koko elinkaaren. Monet pitivät Ukrainan tilanteen tärkeimpänä opetuksena innovatiivisten teknologioiden kehittämisen merkitystä. Esiin tuotiin myös tarve koko EU:n kattavaan perspektiiviin, joka heijastaa EU:n kaikkien kolkkien intressejä ja tarjoaa mahdollisuuksia kaikille jäsenmaille.

Keskustelussa noteerattiin Euroopan puolustusteollisuuden riippuvaisuus Yhdysvalloista, sekä nostettiin esiin tavoite sen johdonmukaiseen vähentämiseen. Lisäksi todettiin, että puolustukseen liittyvät asiat ovat enimmäkseen kansallisen kompetenssin alla, minkä vuoksi puolustusteollisuudelle tulisi luoda insentiivejä myös EU-tasolla mm. kilpailukykyrahaston kautta. Yleisesti ottaen kilpailukykyrahaston nähtiin parhaimmillaan voivan olla hyvin toimiva strateginen instrumentti, kunhan se pysyy riittävän yksinkertaisena ja käyttäjäystävällisenä. Kilpailukykyrahaston nähtiin tarjoavan erinomaisen mahdollisuuden vahvistaa sekä puolustusteollisuutta että kilpailukykyä, erityisesti kriittisten komponenttien ja raaka-aineiden tuotantoon liittyvän kontribuution kautta. Huomioitiin kuitenkin, että julkisen rahoituksen täydentäjäksi tarvitaan myös yksityistä rahoitusta.

Useat jäsenmaat pitivät tärkeänä, että EU:n puolustusteollisuuden hajanaisuutta vähennettäisiin ja kehitettäisiin yhteisiä standardeja, sertifikaatteja ja testausta. Teknisten vaatimusten harmonisoinnin merkitys auttaisi estämään fragmentoitumista ja edistäisi pk-yritysten

osallistumista. Puolustusteollisuudessa tulisi keskittyä ylikansallisiin projekteihin ja vahvistaa EU:n kannalta kriittisiä arvoketjuja. Eräät sotilaallisesti neutraalit jäsenmaat toivoivat, että myös neutraliteettipolitiikkaa kunnioitettaisiin myös jatkossa. Moni jäsenmaa nosti esiin myös läheisen yhteistyön merkityksen NATO:n kanssa. Hallinnollisen taakan vähentämistä myös puolustusteollisuuden osalta sekä puolustuksen sisämarkkinoiden luomista pidettiin tärkeinä. Suomen puheenvuorossa korostettiin EU-rahoitusvälineiden roolia Euroopan puolustusteollisen perustan vahvistamisessa, rajat ylittävän TKI:n tukemisessa ja tuotantokapasiteetin kasvattamisessa. Suomi nosti esiin tarpeen jatkoinvestoinneille liittyen puolustusteollisuuden TKI-toimintaan sekä pk-yritysten ja kaksikäyttöteknologioiden vahvemman tukemisen. Komissio totesi loppupuheenvuorossaan pk-yritysten olevan puolustusteollisen pohjan muskeli. Komissio piti tärkeänä mm. yhteishankintoja, kysynnän luomista, riskien pienentämistä, investointien suojaamista sekä sisämarkkinavälineiden hyödyntämistä.

Kilpailukykykompassi

Komission edustaja aloitti keskustelun tuomalla esiin eurooppalaisen teollisuuden ongelmia ja vahvuuksia, sekä kävi läpi vuotuisen sisämarkkina- ja kilpailukykyraportin lukuja. Sisämarkkinastrategian toimeenpanossa on edelleen paljon aukkoja. Merkittävää edistymistä on kuitenkin tapahtunut hallinnollisen taakan vähentämisessä, ja Omnibuset ovat säästäneet yrityksiltä kustannuksia. Kuitenkin investointiympäristö ja teollinen pohja EU:ssa ovat heikkoja, eivätkä palvelurajoitteet ole helpottaneet. Ongelmia tuottaa myös verrattain korkea energian hinta. Tilanne ei kuitenkaan ole toivoton ja EU:lla on edelleen vakaa osuus globaaleista markkinoista sekä kasvava joukko kumppaneita muissa maissa. Strategiset riippuvuudet ovat edelleen vahvoja.

Jäsenmaat toivat puheenvuoroissaan esiin pitkän aikavälin kilpailukykyyn, pk-yritykset sekä hallinnollisen taakan ja sääntelyn yksinkertaistamisen merkityksen. Muutama jäsenmaa mainitsi mahdollisen luvitusta koskevan Omnibusin. Keskustelussa todettiin sisämarkkinoiden vahvistamisen olevan täysin EU:n omissa käsissä ja kannatettiin identifioitujen sisämarkkinaesteiden (terrible ten) poistamista. Matalalla roikkuvat hedelmät on jo korjattu, enää jäljellä ovat hankalat ongelmat. Tämän vuoksi moni jäsenmaa korosti arvioinnin tekemistä sen suhteen, mitä vielä halutaan konkreettisesti tehdä sisämarkkinaesteiden poistamiseksi, ja tarpeen keskittyä tulosten saavuttamiseen työohjelmien laadinnan sijaan.

Osa jäsenmaista toi esiin maantieteellisen tasapainon merkityksen kilpailukykykompassin toimeenpanossa, eivätkä toivoneet kahden nopeuden EU:ta. Myös energian korkea hinta ja keinot sen vähentämiseen mainittiin. Yleisesti ottaen suurimpien haasteiden nähtiin olevan kilpailukykyä koskevien aloitteiden toimeenpanossa sekä toimeenpanon samatahtisuudessa ja yhdenmukaisuudessa. Todettiin myös, että sääntelyn yksinkertaistaminen yksinään ei auta, vaan tarvitaan mm. pääsyä rahoitukseen ja arvoketjujen monipuolistamista kansainvälisten kumppanuuksien avulla. Muutama jäsenmaa nosti esiin autoteollisuuden.

Moni jäsenmaa ilmoitti tukevansa eurooppalaista etusijaperiaatetta, mutta nosti myös esiin, että sen käyttöönoton tulee perustua tarkkaan vaikutustenarvioon ja osallistaa kaikki jäsenmaat arvoketjuihin välttämällä sisämarkkinoiden fragmentaatiota. Osa toi esiin, että etusijaperiaatteen mahdollinen käyttöönotto on aiheuttanut yrityksissä myös negatiivisia reaktioita. Jos etusijaperiaatetta aletaan soveltaa laajasti, vaarannetaan yksinkertaistamisagenda, mikä puolestaan johtaisi siihen, että investoinnit voisivat suuntautua pois EU:sta. Tulisikin löytää tasapainoinen tapa edetä ja etusijaperiaate tulisi ymmärtää strategisena vastauksena geopolitiiseen tilanteeseen, ei protektionismina. Osa jäsenmaista puolestaan korosti, että sisämarkkinoita ei tule sulkea, mutta tulee identifioida strategiset teollisuudenalat niitä suojellen. Tiukimmissa puheenvuoroissa toivottiin, että etusijaperiaate olisi rajattu ainoastaan siihen, mitä on

aidosti tuotettu Euroopan sisällä. Tulevan teollisuutta edistävän asetuksen kautta tulisi luoda kehys, jonka avulla tuetaan ja edistetään eurooppalaisia investointeja ja tuotteita. Lisäksi keskustelussa korostettiin, että EU:n sitoumukset vapaakauppaan ovat edelleen tärkeitä. Sisämarkkinat on rakennettu poistamaan rajoja myös läheisiltä kumppaneilta, eikä tätä saavutusta kannata vaarantaa.

Suomen puheenvuorossa nostettiin esiin, että EU:n kilpailukyky ja geotaloudellinen asema edellyttävät sisämarkkinoiden vahvistamista sekä uusien teknologioiden laajaa käyttöönottoa ja sääntelytaakan vähentämistä. Mahdollista eurooppalaista etusijaperiaatetta tulee käyttää tarkasti rajatuissa tapauksissa, jotta vältetään haitallisilta vaikutuksilta, kuten saatavuusongelmilta ja vastatoimilta.

Suomen edustajat

työministeri Matias Marttinen
erityisavustaja Jaakko Aromaa
johtava asiantuntija Maija Palmu